

ΙΔΡΥΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΡΙΘ. 7

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

**Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΕΙΟΝΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΑΥΤΗΣ ΖΗΤΗΜΑ**

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον 1921 - 1979

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1981

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΕΙΟΝΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΑΥΤΗΣ ΖΗΤΗΜΑ

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον 1921 - 1979

ΑΡΙΘ. 7

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΕΙΟΝΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ
ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΑΥΤΗΣ ΖΗΤΗΜΑ

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον 1921 - 1979

ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

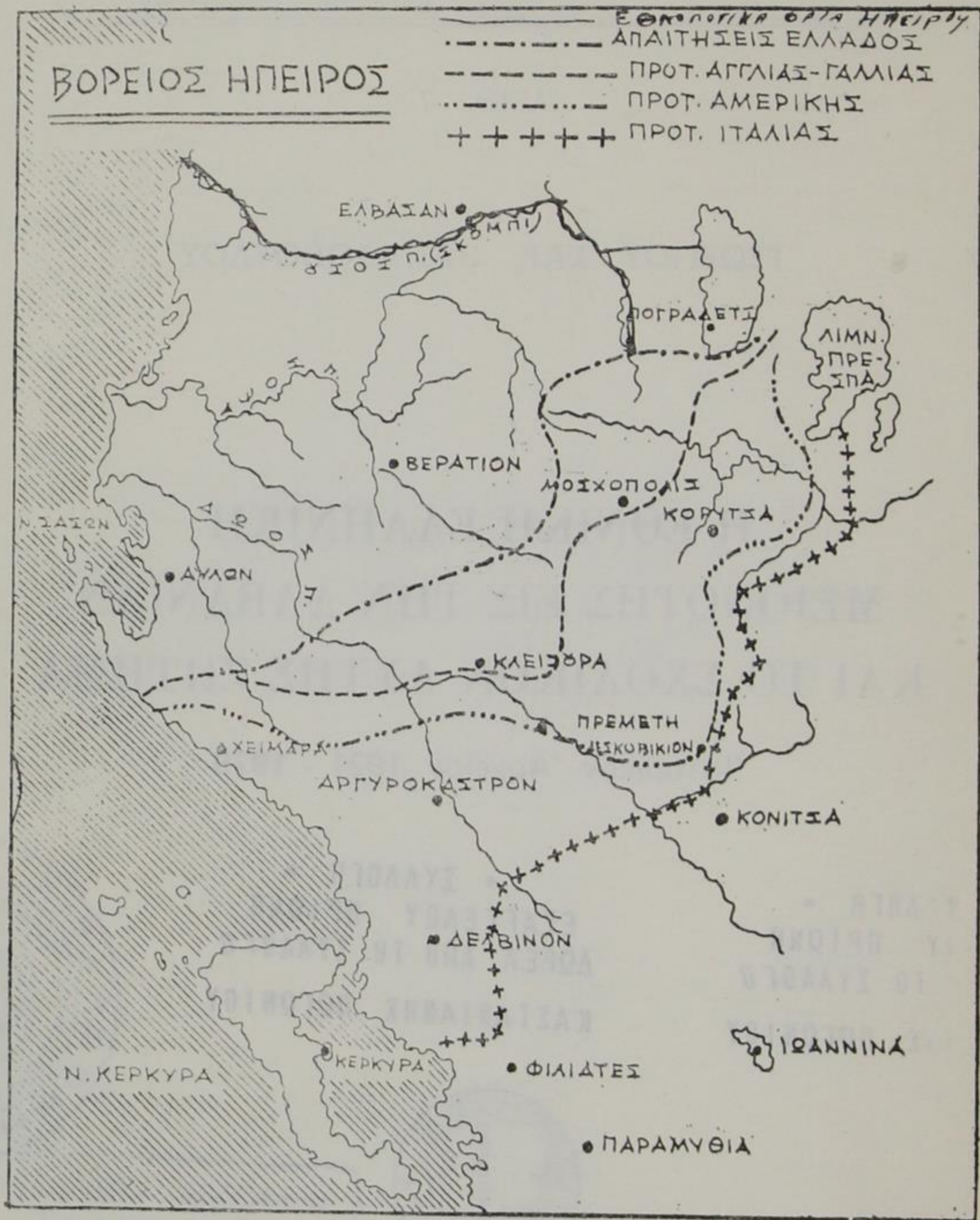
ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 56251
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 22/6/2015
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1981

Χάρτης Βορείου Ἡπείρου, με τὰ προταθέντα, ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, σύνορα, κατὰ τὴν συνδιάσκεψιν τῶν Παρισίων (Συνεδρία 3 καὶ 4/2/1919). Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι αἱ ὑπὸ ἐπίδικασιν περιοχαὶ ἦσαν οἱ Νομοὶ Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς, τῶν ὁποίων ὁ Ἑλληνισμὸς ἠρίθμει συνολικῶς περὶ τὰς 151.000 κατοίκους, ὡς τοῦτο συνάγεται ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς ἀνωτέρω συνδιασκέψεως. Συνεπῶς, ὁ χώρος τῆς Β. Ἡπείρου, οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ θεωρεῖται εὐρύτερος τοῦ «Μειονοτικῶ», τοῦ ὁποίου τὸ «Σχολικὸν ζήτημα» ἐξετάζει τὸ παρὸν βιβλίον

«Ούτε γοῦν πρὸς χάριν, οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μῖσος ἢ καὶ πρὸς εὐνοϊαν συγγράφων χρεῶν ἔστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστορίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῶ, ἣν ὁ χρόνος οἶδε γεννᾶν, παραδοθῆναι τὰ ὑπὸ τινῶν γεγενημένα εἴτ' ἀγαθὰ εἴτε φαῦλα τυγχάνοιεν».

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Τὸ Ἴδρυμα Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν, ἐνεργοποιημένος Ὄργανισμὸς ἀπὸ τοῦ 1976, φέρει εἰς τὴν δημοσιότητα τὸ ἔβδομον (7ον) εἰς τὴν σειρὰν ἐκδόσεων, βιβλίον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: «**Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΑΥΤΗΣ ΖΗΤΗΜΑ**», προσφορὰ καὶ ἐργασία τοῦ κ. Γεωργίου Χαραλάμπους Παπαδοπούλου, γνωστοῦ διεθνῶς ἀπὸ σειρὰν ἐργασιῶν καὶ δημοσιευμάτων, διὰ τὸ Βορειοηπειρωτικὸν θέμα τὸ ὁποῖον ὑπηρέτησεν ὁμολογουμένως ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ζωὴν του, ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Εἰς τὸ ἔργον, σκιαγραφοῦνται τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησαν τὸ Βορειοηπειρωτικὸν θέμα, διὰ τῆς ιδρύσεως τοῦ Ἀλβανικοῦ Κράτους μὲ τὴν ἐπινόησιν τῆς Αὐτορροουγγαρίας καὶ Ἰταλίας καὶ ἐξετάζεται ἀναλυτικῶς τὸ λεγόμενον «**Σχολικὸν ζήτημα**» τῆς περιοχῆς Ἀργυροκάστρου κλπ., ἀπὸ τὸ ἔτος 1921 ἕως τὸ 1979.

Τὸ Ἴδρυμα, ὡς πνευματικὸς φορεὺς, ἐθεώρησεν χρέος του νὰ προδῇ εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, κοῖνον αὐτὴν χρήσιμον ἀπὸ πολλὰς πλευρὰς καὶ εἰδικώτερον λόγου τοῦ ἀνεκδότου ἱστορικοῦ ἀρχεῖου ὑλικοῦ πὸν περιέχει, μέρος τοῦ ὁποίου εὑρίσκειται ἐν ἰσχύει καὶ σήμερον καὶ τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν διὰ μίαν νέαν ἀναψηλάφισιν τῆς ὅλης ὑποθέσεως.

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἔργον ἄπεται διατάξεων, ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, Θρησκευτικῶν, Γλωσσικῶν, Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων κ.λ.π., πὸν εἶναι ἀπόρροια Διεθνῶν καθομολογήσεων, δι' ὀλόκληρον τὸν χῶρον τῆς Β. Ἠπείρου, ὅπου τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ἀπειτέλει πλειονότητα, θεωροῦμεν σκόπιμον ὅπως ἀναφερθῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν ἑξῆς:

Α) Στατιστικῶν δεδομένων πληθυσμοῦ πρὸ τοῦ 1921.

Β) Στατιστικῶν δεδομένων λειτουργούντων Σχολείων κ.λ.π. πρὸ τοῦ 1921.

Γ) Τὸ Πρωτόκολλον τῆς Κερκύρας.

Δ) Τὴν Συμφωνίαν τῆς Καπεσίσης τῆς 15ης Μαΐου τοῦ 1920.

Τέλος ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὴν Συμφωνίαν ΤΙΤΟΝΙ — ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ τῆς 29-7-1917, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ 17-5-1920 ἀπόφασιν τῆς Γερουσίας τῶν Η.Π.Α., πὸν δικαιώνουν τὰς Ἑλληνικὰς θέσεις.

Ε) Προκύπτοντα συμπεράσματα. Διαδικασίαι ἐν ἐξελίξει.

Ἦτοι:

Α) ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Π Ι Ν Α Ξ Ι

Έπίσημος στατιστική (μερική) τής τουρκικής Διοικήσεως τοῦ 1908
(ΡΑΡΑΔΑΚΙΣ «DOCUMENTS» κλπ. σελ. 82).

Έπαρχίαι	Έλληνες	Άλβανοί	Σύνολον
Άργυρόκαστρον	21.094	21.032	42.126
Χειμάρρα	7.218	4.750	11.968
Δέλδινον	16.386	5.350	21.736
Κορυτσά	35.438	34.171	69.609
Σύνολον	80.136	65.303	145.439

Π Ι Ν Α Ξ Ι Ι

Στατιστικάι προταθεισαι ὑπό Ε. Βενιζέλου
ΡΑΡΑΔΑΚΙΣ «DOCUMENTS» κλπ. Ν. 16, σελ. 81
(Υπολογισμοί τῶν Έλληνικῶν Διοικητικῶν Αρχῶν τῷ 1913)

Έπαρχίαι	Έλληνες	Άλβανοί	Σύνολον
Χειμάρρα	6.188	1.680	7.868
Άργυρόκαστρον	20.016	18.549	38.565
Δέλδινον	17.295	4.645	21.940
Τεπελένι	6.093	1.945	8.038
Πρεμετή	10.825	6.691	17.516
Λεσκοδίκι	6.455	3.993	10.448
Πωγώνι	5.185	—	5.185
Κορυτσά	33.911	31.848	65.759
Κολώνια	6.417	11.925	18.342
Στάροδο	—	1.084	1.084
Σύνολον	112.385	82.360	194.745

Π Ι Ν Α Ξ Ι Ι Ι

Στοιχεία παρασχεθέντα υπό τῆς Κυβερνήσεως Αὐτονόμου Β. Ἡπείρου
(ΡΑΡΑΔΑΚΙΣ «DOCUMENTS» σελ. 60).

Ἐπαρχίαι	Ἕλληνες	Ἄλβανοὶ	Σύνολον
Ἀργυρόκαστρον	20.016	21.424	41.440
Χειμάρρα	6.188	4.460	10.648
Δέλβιγον	17.295	4.645	21.940
Λεσκοδίχι	6.455	3.993	10.448
Τεπελένι	6.093	7.707	13.800
Πρεμετή	10.825	12.251	23.076
Πωγώνι	5.185	—	5.185
Κορυτσᾶ	35.738	36.010	71.748
Κολώνια	12.089	11.925	24.014
Στάροδον	325	8.262	8.587
Σύνολον	120.209	110.677	230.886

Π Ι Ν Α Ξ Ι V

Πληθυσμὸς τῆς Ἀλβανίας συμφώνως πρὸς τὰς ἄλβανικὰς στατιστικὰς τοῦ 1923. (Εἰλημμένος ἐκ τοῦ Τουριστικοῦ Ὁδηγοῦ τῆς Ἀλβανίας. Ἱταλικὴ ἔκδοσις, Μιλᾶνον 1940, σελ. 75—76).

Ἐπαρχίαι	Σύνολον	Μουσουλμάνοι	Ὁρθόδοξοι	Καθολικοὶ
Ἀργυρόκαστρον	123.634	60.578	63.056	—
Βεράτιον	115.298	83.926	31.372	—
Δίβρη	93.976	84.167	1.160	8.649
Δυρράχιον	92.521	82.424	5.910	4.187
Ἐλθασάν	81.144	74.454	6.690	—
Κορυτσᾶ	120.659	73.317	47.342	—
Κόσσοδον	39.944	36.292	—	3.652
Σκουτάρι	106.350	36.618	1.803	67.929
Λύλων	43.852	28.572	15.277	3
Σύνολον	817.378	560.348	172.610	84.420

Π Ι Ν Α Ξ V

Στοιχεία περιεχόμενα ἐν τῇ ἀπὸ 7.2.22 ἐπιστολῇ τοῦ Ἄλβανοῦ
Ἵπουργοῦ Ἐξωτερικῶν πρὸς τὴν Κ.Τ.Ε.
(ΠΑΡΑΔΑΚΙΣ «DOCUMENTS» Ν. 57, σελ. 183).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

Ἐπαρχίαι	Π λ η θ υ σ μ ὸ ς			Β ο υ λ ε υ τ α ῖ		
	Μουσουλμ.	Ἵρθόδοξ.	Καθολ.	Μουσουλμ.	Ἵρθόδοξ.	Καθολ.
Κορυτσᾶ	80.000	40.000	—	5	5	—
Ἄργυρόκαστρον	57.000	68.000	—	5	6	—
Βεράτιον	69.000	27.000	—	6	3	—
Αῶλων	38.000	7.000	—	3	1	—
Ἐλθασάν	90.000	6.000	—	6	2	—
Δυρράχιον	75.000	7.000	—	6	1	—
Σκουτάρι	53.000	—	79.000	4	—	8
Δίδρα	112.000	0	—	8	2	—
Σύνολον	574.000	155.000	79.000	43	20	8

Π Ι Ν Α Ξ V I

Στοιχεία περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ν. Ἐπαρχιῶν (Β. Ἡπειρος)
συναγόμενα ἐκ τῆς Ἐκθέσεως SEDERHOLM, ὡς ἀντιπροσώπου
τῆς Κ.Τ.Ε. (ΠΑΡΑΔΑΚΙΣ «DOCUMENTS», Ν. 59 σελ. 205—206).

Ἐπαρχίαι	Μουσουλμάνοι	Χριστιανοὶ
Κορυτσᾶ (πλὴν Πόγραδετς)	54.000 (55%)	45.250 (45%)
Ἄργυρόκαστρον	58.598	60.881
Εἰδικῶς Χειμάρρα	1.480	6.032
Σύνολον	114.078	112.163

B) ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ἑλληνικὰ σχολεῖα πρὸ τῆς Ἀλβανικῆς Δηλώσεως τῆς 10.2.1921.

I. Ἔτος 1900. ΠΙΝΑΞ ἀριθμοῦ ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Β. Ἠπειρῷ κατὰ περιφερείας.

Περιφέρεια	Ἑλλ. Πόλεις ἢ Χωριά	Σχολεῖα	Διδάσκαλοι	Μαθηταὶ
Ἀργυρόκαστρον	41	44	51	1.356
Δέλβινον	17	20	25	802
Χειμάρρα	8	9	14	428
Τεπελένι	12	13	16	453
Πωγώνι	23	27	39	1.104
Πρεμετὴ	14	15	20	575
Σύνολον	115	128	165	4.718

II. Ἔτος 1902. ΠΙΝΑΞ ἀριθμοῦ ἑλληνικῶν σχολείων ἐν Β. Ἠπειρῷ κατὰ περιφερείας. (Ὑπὸ ΓΙΟΒΑΝΙ ΑΜΑΔΟΡΙ ΒΙΡΓΙΛΙ).

Ἐπαρχία	Σχολεῖα	Μαθηταὶ	Διδάσκαλοι
Κορυτσᾶ ¹	41	3.452	77
Κολώνια	23	2.050	33
Λεσκοβίκι	22	640	23
Τεπελένι	26	1.210	33
Πρεμετὴ	37	1.200	41
Ἀργυρόκαστρον	87	2.020	101
Δέλβινον	70	3.020	82
Χειμάρρα	13	965	21
Βεράτιον	44	1.400	58
Αὐλών	10	435	66
Σύνολον	373	16.391	535

1. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν εὐρίσκοντο τὸ Μπάγκειον Γυμνάσιον, 2 Σχολαρχεῖα, 1 Γυμνάσιον Θηλέων καὶ 3 Νηπιαγωγεῖα (εἰς τὴν πόλιν).

III. "Έτος 1913. ΠΙΝΑΞ σχολικῆς καταστάσεως ἐν Β. Ἡπείρῳ. (Ἐκ τοῦ ὑποβληθέντος εἰς τὴν διάσκεψιν εἰρήνης τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου ὑπὸ τῆς Αὐτονομῆς Β. Ἡπειρωτικῆς Κυβερνήσεως).

Ἐπαρχία	Σχ. Ἄρρέν.	Ἄρρέν.	Σχ. Θηλ.	Θηλ.	Σχολείων	Μαθητῶν
Ἀργυρόκαστρον	52	3.090	34	1.275	86	4.365
Χειμάρρα	8	645	5	320	13	965
Δέλδινον	49	2.319	21	701	70	3.020
Λεσκοδίχι	20	568	3	72	23	640
Τεπελένι	16	840	10	370	26	1.210
Πρεμετή	27	910	10	290	37	1.200
Πωγώνι	5	520	5	280	10	800
Κορυτσᾶ	53	5.415	19	2.930	72	8.345
Κολώνια	18	1.485	5	565	23	2.050
Σύνολον	248	15.792	112	6.803	360	22.595

Γ) ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

(5/17 Μαΐου 1914)

Τὸ κείμενον τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας τοῦ ὑπογραφέντος μεταξὺ τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Αὐτονομῆς Κυβερνήσεως Ἡπείρου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Διεθνῆς Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐλέγχου διὰ ν' ἀποφύγη τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐνόμισε καθῆκον της νὰ συνδιαλλάξη, ἐφ' ὅσον τῆς ἦτο δυνατόν, τὰς βλέψεις τῶν Ἡπειρωτικῶν πληθυσμῶν τὰς ἀφορώσας τὰς εἰδικὰς διατάξεις τὰς ὁποίας ἐζήτουν, πρὸς τὰς βλέψεις τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἰδεῶν αὐτῶν συνήνεσε νὰ ὑποβάλη εἰς τὰς Δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύει, ὡς ἐπίσης εἰς τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν, τὸ ἔγκλειστον κείμενον πόρισμα τῶν γενομένων συζητήσεων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἡπείρου».

Κέρκυρα 5/17 Μαΐου 1914

Ἡ Διεθνῆς Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου

Λάμπ ("Αγγλος Πληρεξούσιος), Βίγκελ (Γενικὸς Πρόξενος Γερμανίας), Κράλ (Γεν. Πρόξενος Αὐστρίας), Κραζέφσκι (Γεν. Πρόξενος

Γαλλίας), Σαχτάϊν (Ύποπρόξενος Αυστρίας), Πετρώφ (Γεν. Πρόξενος Ρωσίας), Λάουρο (Γεν. Πρόξενος Ἰταλίας), Μεχδῆ Φράσαρι (εἰδικὸς ἀντιπρόσωπος Ἀλβανίας).

Μὲ τὰς ἰδίας ἐπιφυλάξεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔγκρισιν τῶν ἐκλογέων μας.

Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος, Ἀλέξ. Καραπᾶνος.

Δ Ι Α Τ Α Ξ Ε Ι Σ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

1. Ὁργάνωσις. Ἡ ἐκτέλεσις καὶ ἡ διατήρησις τῶν ληφθεισῶν διατάξεων διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν δύο μεσημβρινῶν Νομῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνατίθενται εἰς τὴν Διεθνῆ Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐλέγχου, ἥτις θὰ ὀργανώσῃ τὴν Διοίκησιν, τὴν Δικαιοσύνην καὶ τὰ Οἰκονομικά.

Ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Δ.Ε.Ε. θὰ διορίζει καὶ θὰ παύῃ τοὺς Διοικητὰς καὶ τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν ἀριθμητικὴν σπουδαιότητα τῶν δικαιωματικῶν μελῶν.

2. Τοπικὰ Συμβούλια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτῶν μελῶν εἰς τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια θὰ εἶναι τριπλάσιος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικαιωματικῶν μελῶν.

3. Καθορισμὸς καὶ διοικητικαὶ ὑποδιαίρέσεις. Ἡ Δ.Ε.Ε. θὰ ἐπιστήσῃ ἐπίσης εἰς τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν διοικητικὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν δύο Νομῶν τούτων δι' ἅπαξ γνωμόνων, οὐδεμίᾳ δὲ θὰ ἐπέρχεται μεταβολὴ χωρὶς τὴν συμφωνίαν τῶν Δυνάμεων.

4. Αἱ Χῶραι. Ὅλαι αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις ἐφαρμόζονται εἰς τοὺς πληθυσμοὺς τῶν προηγουμένως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος καταληφθεισῶν χωρῶν καὶ προσαρτηθεισῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

5. Χωροφυλακὴ. Πρὸς φύλαξιν τῆς τάξεως εἰς τὰς νοτίους ἐπαρχίας θὰ σχηματισθῇ ἀπὸ ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καὶ χωροφύλακας τοπικὴ χωροφυλακὴ ἀποτελουμένη ἀπὸ στοιχεῖα τῶν διαφόρων θρησκευμάτων, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν τῶν κατοικούντων τοὺς Νομοὺς αὐτοῦς. Ἡ Χωροφυλακὴ αὕτη δὲν θὰ δύναται νὰ ὑπηρετῇ ἐκτὸς τῶν Νομῶν αὐτῶν εἰμὴ δι' ὠρισμένην περίοδον καὶ τοῦτο λόγῳ ὑπερτάτης ἀνάγκης ἀναγνωριζομένης ὑπὸ τῆς Δ.Ε.Ε. Ὁ αὐτὸς περιορισμὸς θέλει ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν χρῆσιν διὰ τοὺς νοτίους αὐτοὺς Νομοὺς Σωμάτων Χωροφυλακῆς, ἀποτελουμένων ἐκ τῶν Νομῶν αὐτῶν.

Συνίσταται εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τῆς Χωροφυλακῆς νὰ μὴ μετα-

χειρίζονται εἰς τὰ διάφορα μέρη, εἰμὴ μόνον ἀποσπάσματα ἀποτελούμενα ἀπὸ ἄνδρας τοῦ αὐτοῦ θρησκευήματος πρὸς τὸ θρήσκευμα τῶν κατοίκων τῶν μερῶν.

Εἰς περίπτωσιν ἀνεπαρκείας τῶν τοπικῶν στοιχείων διὰ τὸν κατ' ἀναλογίαν σχηματισμὸν τῆς Χωροφυλακῆς θὰ γίνεταί προσφυγὴ εἰς τοὺς ἐξ ἄλλων Νομῶν τῆς Ἀλβανίας καταγομένους.

Συμφώνως πρὸς τὰς διατυπωθείσας αὐτὰς ἀρχάς, οἱ Ὁλλανδοὶ ἀξιωματικοὶ θέλουσι προβῆ ἀμέσως εἰς τὰς στρατολογικὰς ἐνεργείας.

Ἐννοεῖται καλῶς ὅτι αἱ προηγούμεναι διατάξεις οὐδόλως θίγουν τὴν ἐνότητα τῆς Ἀλβανικῆς Χωροφυλακῆς, ὡς αὕτη διετυπώθη ὑπὸ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου.

6. Ἐνοπλος δύναμις. Ἐκτὸς περιπτώσεως πολέμου ἢ ἐπαναστάσεως, εἰς τοὺς Νοτίους Νομοὺς οὐδέποτε θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ μεταφορὰ ἢ ἡ χρῆσις εἰς τοὺς Νομοὺς αὐτοὺς στρατιωτικῶν μονάδων μὴ αὐτοχθόνων.

7. Ὁρθόδοξοι Κοινότητες. Αἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Κοινότητες ἀναγνωρίζονται Νομικὰ Πρόσωπα, ἐπίσης ὡς καὶ αἱ ἄλλαι.

Διατηροῦσι τὴν περιουσίαν των καὶ θὰ διαθέτουν αὐτὴν ἐλευθέρως. Αἱ μετὰ τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν των σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων Κοινοτήτων θὰ εἶναι αἱ αὐταί, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν. Οὐδόλως θέλουν θιχθῆ τὰ πατροπαράδοτα δίκαια καὶ ἡ ἱεραρχικὴ ὀργάνωσις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Κοινοτήτων, ἐκτὸς ἐὰν ἐπέλθῃ συμφωνία μεταξὺ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

8. Σχολεῖα. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἐλευθέρα. Εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ὀρθοδόξων Κοινοτήτων ἢ ἐκπαίδευσις γίνεται ἑλληνιστί. Εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς θὰ διδάσκεται καὶ ἡ Ἀλβανικὴ. Ἀλλ' ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία θὰ γίνεταί ἀποκλειστικῶς ἑλληνιστί.

9. Ἐλευθερία γλώσσης. Δυνάμει τῆς τεθείσης διὰ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα Διακοινώσεως τῶν Δυνάμεων ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11/24 Ἀπριλίου 1914 ἢ χρῆσις τῆς Ἀλβανικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης θέλει ἐξασφαλισθῆ εἰς τοὺς Νοτίους Νομοὺς ἐνώπιον ὅλων τῶν ἀρχῶν, συμπεριλαμβανομένων τῶν Δικαστηρίων, ὡς καὶ τῶν ἐκλεκτῶν Συμβουλίων.

10. Κατοχή. Ἡ Δ.Ε.Ε. ἐν ὀνόματι τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως θὰ λάβῃ κατοχὴν τῶν ἐν λόγῳ χωρῶν, μεταβαίνουσα ἐπὶ τόπου.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ὁλλανδικῆς ἀποστολῆς θέλουν προβῆ ἀμέσως εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς τοπικῆς Χωροφυλακῆς. Προσωρινῶς καὶ μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ τῆς τοπικῆς Χωροφυλακῆς οἱ Ὁλλανδοὶ ἀξιωμα-

τικοὶ μὲ τὴν συνδρομὴν τῶν ἐγχωρίων στοιχείων θὰ ἐπιφορτισθοῦν τὴν φύλαξιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας.

Ἡ Δ.Ε.Ε. θὰ προβῆ ἐπίσης εἰς τὴν συγκρότησιν μικτῶν ἐπιτροπῶν, ἀποτελουμένων ὑπὸ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων κατ' ἀναλογίαν τῆς ἀριθμητικῆς σπουδαιότητος ἐκάστου τῶν θρησκευμάτων. Προσωρινῶς καὶ μέχρις ὀργανώσεως τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, αἱ Ἐπιτροπαὶ αὐταὶ θὰ ἀσκοῦν διοικητικὰ καθήκοντα ὑπὸ τὴν τελεσουργὸν ἐποπτείαν τῆς Δ.Ε.Ε., ἣτις θέλει προσδιορίσει τὴν ἔκτασιν αὐτῶν. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ὀλλανδῶν ἀξιωματικῶν, θέλουσι ληφθῆ τὰ ἀναγκαῖα μέτρα ὑπὸ τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τοῦ Ἀργυροκάστρου πρὸς ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ τόπου πάντων τῶν ξένων ἐνόπλων στοιχείων.

Αἱ διατάξεις αὐταὶ θέλουν ἐφαρμοσθῆ καὶ εἰς τὸν Νομὸν Κορυτσᾶς, κατεχόμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος στρατιωτικῶς ὑπὸ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας Νοτίους ζώνας.

11. Βοήθεια. Ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Δ.Ε.Ε. θέλει λάβει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν ὑπὸ τῶν Σωμάτων τελευταίων ἐτῶν δοκιμασθέντων πληθυσμῶν.

12. Ἀμνηστεία. Ἀπονέμεται εἰς τοὺς Ἡπειρώτας πλήρης ἀμνηστεία διὰ πάσας τὰς πράξεις τὰς προγενεστέρας τῆς καταλήψεως τῶν Νομῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως. Πάντες οἱ μὴ ἐξ Ἡπείρου καταγόμενοι μόνον δι' ἐγκλήματα κοινοῦ δικαίου θὰ καταδιώκωνται, καθόσον ἀφορᾷ τὴν ρηθεῖσαν χρονικὴν περίοδον.

13. Ἐγγυήσεις. Αἱ Δυνάμεις αἱ διὰ τῆς Συνδιασκέψεως τοῦ Λονδίνου ἐγγυηθεῖσαι τὴν συγκρότησιν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐγκαταστήσασαι τὴν Δ.Ε.Ε. ἐγγυῶνται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων.

14. Διατάξεις ἀφορῶσαι τὴν Χειμάρραν. Ἀκούσασα τὸν ἀρχηγὸν τῆς Χειμάρρας ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἡπείρου καὶ λαβοῦσα ὑπὸ σημείωσιν τὰ αἰτήματα αὐτῶν τὰ ἀφορῶντα τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχαίων προνομίων, ὡς καὶ τὰς νέας προτάσεις τὰς γενομένας πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς τῆς Χειμάρρας καὶ τῆς γενικῆς συνδιαλλαγῆς αἰτήματα, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον ἔπεται, ἡ Δ.Ε.Ε. θὰ ὑποβάλλῃ αὐτὰ ὡς καὶ τὰς ὑπολοίπους διατάξεις τὰς ἀφορώσας τὴν Ἡπειρον εἰς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ἔγκρισιν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων, ὡς καὶ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ αἰτήματα ταῦτα ἐγγράφως διατυπωθέντα εἶναι τὰ ἐπόμενα:

Κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς δεκαετίας ὁ Διοικητὴς θὰ εἶναι ξένος. Ὁ Ὀλλανδὸς ἀξιωματικὸς, ἀρχηγὸς τῆς Χωροφυλακῆς εἰς τὴν Χειμάρραν, δύναται νὰ ἐκτελέσῃ χρέη Κυβερνήτου. Τὸ μέτρον αὐτὸ ἐλήφθη πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον, διότι μόνον ἓνας ξένος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπι-

βληθῆ εἰς τοὺς πληθυσμοὺς αὐτοὺς, τῶν ὁποίων τὰ ἦθη, ὁ χαρακτήρ, εἶναι πολὺ ἀνεξάρτητα, ὥστε νὰ τοὺς ὑπαγάγη εὐκόλως ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ νόμου.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς Χειμάρρας ἐκφράζει ὡσαύτως τὴν εὐχὴν νὰ διατηρήσῃ ὁ Διοικητὴς τὸν τίτλον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Χειμάρρας.

Ἡ περιφέρεια Χειμάρρας ἐκφράζει ὡσαύτως τὴν εὐχὴν νὰ διατηρήσῃ ὁ Διοικητὴς τὸν τίτλον τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Χειμάρρας.

Ἡ περιφέρεια Χειμάρρας θὰ περιλάβῃ τὰ ἑξῆς δεκαοκτὼ χωρία:

15. Χριστιανικὰ χωρία: Παλάσσα, Δριμάδες, Βοῦνο, Χειμάρρα, Πήλιουρι, Κούδεσι, Κηπαρό, Τζιράϊ, Πικέρνι, Λούκοβον, Ἅγιος Βασίλειος, Χουτζένους καὶ Νιβίτσα.

16. Μουσουλμανικὰ χωρία: Φτέρα, Μπόρσι, Σασαΐ, Λαζάτι, Καλλιάννα.

Ἡ αἴτησις αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν προνομίων, τῶν κοινῶν παραδόσεων, καὶ τῆς δράσεως τῶν δεκατριῶν Χριστιανικῶν χωρίων κατὰ τὸν τελευταῖον ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον. Ταῦτα, καταδιώξαντα τὴν τουρκικὴν φρουράν, ἀνεκήρυξαν καὶ διετήρησαν τὴν ἔνωσίν των μὲ τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν ἰδίων των δυνάμεων πρὸ τῆς πτώσεως Ἰωαννίνων, ἐπομένως ἄνευ τινὸς ἐπεμβάσεως καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἐκτοτε ἀνεξαρτήτως τῆς Ἑλληνικῆς κυριαρχίας τὸ καπετανᾶτον τῆς Χειμάρρας ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰ 18 αὐτὰ χωρία καὶ διοικεῖτο ἐν πλήρει ἀνεξαρτησίᾳ.

Ἐξ ἄλλου ἢ συμμετοχὴ τῶν Μουσουλμανικῶν στοιχείων θὰ ἀφῆρει ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Χειμάρρας πάντα χαρακτῆρα ἰδιατέρων τάσεων καὶ θ' ἀπετέλει ἐγγύησιν διὰ τὴν Ἀλβανικὴν Κυβέρνησιν. Οὐδεμία ἄλλη χώρα δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀπετέλει ποσῶς μέρος τῆς περιφερείας τῆς Χειμάρρας.

Ὁ ἐτήσιος φόρος ὁ πληρωνόμενος ὑπὸ τῆς Χειμάρρας ἀντὶ τῶν λοιπῶν φόρων, ὅπως εἶχε καθορισθῆ τελευταίως ἀκόμη κατὰ τὸ 1910 ὑπὸ τῆς Ὀθωμ. Κυβερνήσεως διὰ τὰ ὀκτὼ χωρία, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τότε τὰς περιφερείας τῆς Χειμάρρας, θ' αὐξήσῃ κατ' ἀναλογίαν ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῶν προστιθεμένων χωρίων.

Δυνάμει τῶν παλαιῶν προνομίων των οἱ Χειμαρριῶται ἀκόμη ὑπὸ τὸ παλαιὸν σύστημα συμμετεῖχον τῶν πολέμων τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εἶχον τὴν ἰδιατέραν των σημαίαν, ἢ χρῆσις εἰδικῆς σημαίας, ἢ ὁποία θὰ κυματίζῃ παρὰ τὴν Ἀλβανικὴν σημαίαν, ὀφείλει, λοιπόν, νὰ τοὺς ἐξασφαλισθῆ.

Ἡ Χειμαρριώτικη χωροφυλακὴ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῆ εἰς καμίαν περίπτωσιν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν δύο ἐπαρχιῶν Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς.

Διοικητικῶς ἡ περιφέρεια τῆς Χειμάρρας θὰ προσκολληθῆ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀργυροκάστρου.

Ζητεῖται ὁμοίως ὅπως ἡ Χειμάρρα εἶναι ἔδρα δικαστηρίου καὶ ὅπως οἱ εἰρηνοδίκαί, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἐκλέγωνται μεταξὺ Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν Ἡπειρωτῶν, ἔχουν ἀρμοδιότητα ἐπεκτεινομένην ἰδίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ποινικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἵνα δι' αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, γινομένης τρόπον τινὰ ἐπιτοπίως, δύναται νὰ κατανικοῦν λυπηρὰς τινὰς συνηθείας καὶ ν' ἀποφεύγουν ἐπίσης τὴν μεταφορὰν τοῦ πληθυσμοῦ τούτου, τοῦ τόσον ὑπερηφάνου διὰ τὸ ἔνδοξον παρελθόν του εἰς ἀπομακρυσμένα μέρη (δύσκολον ἄλλωστε εἰς ἣν κατάστασιν εὐρίσκεται ἡ συγκοινωνία) ἐν περιπτώσει κατηγορίας ἐπὶ κακουργήματι ἢ πλημμελήματι.

Διακήρυξις τῶν Ἀντιπροσώπων τῆς Ἡπέιρου.

Οἱ Ἡπειρωταὶ ἀντιπρόσωποι δηλοῦν ὅτι θὰ ἐπιμένουν :

1) Ὅταν ἡ ἐγχώριος Χωροφυλακὴ μὴ δύναται ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει, ἀκόμη καὶ ἐν περιπτώσει, ἀνωτέρας βίας, νὰ ὑπηρετῆ ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν δύο νοτίων ἐπαρχιῶν.

2) Ὅτι ἐπὶ μίαν δεκαετίαν οἱ διοικηταὶ θὰ εἶναι ξένοι ὑπήκοοι οὐδετέρου Κράτους καταγόμενοι ἐξ αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον ὀρθόδοξοι χριστιανοί.

Γεώργιος Χρ. Ζωγράφος, Ἀλ. Καραπᾶνος

ΣΗΜ.— Τὸ τρίτον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 1914 συνῆλθεν εἰς Δέλβινον Πανηπειρωτικὸν Συνέδριον πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν συμφωνιῶν τῆς Κερκύρας. Τὸ Συνέδριον ἐπέκύρωσε τὸ «Πρωτόκολλον τῆς Κερκύρας» ἐκτὸς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Χειμάρρας, οἵτινες ἀπεχώρησαν διαμαρτυρόμενοι διὰ τὴν δοθεῖσαν λύσιν, ἀνυψώσαντες εἰς Χειμάρραν τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν.

Ἡ ΑΛΒΑΝΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙ ΑΝΕΥ ὈΡΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

(12 Ἰουνίου 1914)

[Πρὸς τὸν κ. Ζωγράφον ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Διεθνούς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου τῆς Ἀλβανίας τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα]:

Ἡ Α.Υ. ὁ Ἡγεμὼν τῆς Ἀλβανίας καὶ ἡ Κυβέρνησις του ἀπεδέχθησαν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἄνευ ὄρων τὴν συμφωνίαν τῆς Κερκύρας καὶ

ἀφῆκαν εἰς τὴν Διεθνῆ Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἐλέγχου πλήρη ἐλευθερίαν νὰ κανονίσῃ κατόπιν ἐπιτοπίου ἐξετάσεως τὸ ζήτημα τῆς Χειμάρρας ὡς καὶ τὸ ζήτημα τῆς Διοικητικῆς ὑποδιαίρεσεως. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἄλλας ἐγγράφους δηλώσεις Ὑμῶν, αἵτινες ἦσαν προσηρτημέναι εἰς τὸ κείμενον τῆς συμφωνίας, ἐλήφθησαν ἤδη ὑπ' ὄψιν καὶ ἐκανονίσθησαν διὰ τῶν ἄρθρων 1 καὶ 5 τῆς ἐν λόγῳ συμφωνίας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ ὀριστικὸς κανονισμὸς τοῦ ζητήματος κατέστη τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν Μ. Δυνάμεων, ἀντιπροσωπευομένων ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐλέγχου.

Ἐφοῦ λάβωμεν ἐκ μέρους Ὑμῶν ὀριστικὴν ἀπάντησιν, θὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν ἐπισημῶς τὴν ἀπόφασιν τῶν Μ. Δυνάμεων καὶ τὴν ἡμέραν τῆς εἰς Ἁγ. Σαράντα ἀφίξεώς μας.

Αὐγουστος Κράλ

Πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐλέγχου
τῆς Ἀλβανίας.

**ΑΙ Μ. ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΑ ΣΥΜΦΩΝΗΘΕΝΤΑ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ**

(19 Ἰουνίου 1914)

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Ε. ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ
ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Οἱ ὑπογεγραμμένοι λαμβάνουσι τὴν τιμὴν ν' ἀνακοινώσωσι πρὸς τὴν Α.Ε. τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅτι αἱ Κυβερνήσεις τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστροουγγαρίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Μεγ. Βρετανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρωσίας ἐνέκριναν τὴν ἐν Κερκύρα ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν μεταξὺ τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐλέγχου καὶ τῶν Πληρεξουσίων τῶν Ἡπειρωτῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον Πολίτευμα τῆς Ἠπεύρου.

Κουάτ, Σιλάσσου, Ντοβίλλ, Ἐράκινς,
Μποσδάρι, Πρίγκηψ Κουρούσσωβ

Δ) ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΚΑΠΕΣΙΤΣΑΣ

Οἱ ὑπογεγραμμένοι,

Ἐφ' ἐνὸς μὲν ὁ Γενικὸς Διοικητὴς τῆς Α. Μακεδονίας Μ. Ἡλιάσκος καὶ ὁ Στρ. κ. Ν. Τρικούπης ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως,

Ἐφ' ἑτέρου δὲ Ἐσρέφ, Γενικὸς Δ)τῆς τῶν Δημοσίων Ἔργων τῆς Κυβερνήσεως Τιράνων, Γ. Ρατζῆ πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Προυχόντων, Π.

Τσάλη, τέως Ὑπουργὸς Ἀλβανός, Ι. Ντίσνικα, μέλος τοῦ Συμβουλίου, Ν. Ζωή, Δ)τῆς Οἰκονομικῶν καὶ λοχαγὸς Σελ. Ντόσμε, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως.

Συγκεντρωθέντες σήμερον τὴν 15ην Μαΐου 1920 εἰς Καπέσιτσαν συνεφωνήσαμεν τὰ κάτωθι:

Προκειμένου ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς νὰ βαδίσῃ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κορυτσᾶς εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ἀποχωρούντων γαλλικῶν στρατευμάτων, κατόπιν παρακλήσεως τοῦ δευτέρου μέρους, τὸ πρῶτον μέρος ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην νὰ σταματήσῃ τὴν προσχώρησιν ἵνα διευκολυνθῇ ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν Κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως διαφυλαχθοῦν αἱ καλαὶ σχέσεις γειτονίας μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν λαῶν καὶ ἀποφευχθῇ ἡ αἱματοχυσία.

Κατόπιν τούτου καὶ μέχρις ὅτου τὸ ζήτημα τακτοποιηθῇ εἴτε ὑπὸ τῆς Διασκέψεως Εἰρήνης εἴτε δι' ἀμέσου συμφωνίας μεταξὺ τῶν δύο Κυβερνήσεων, τὸ δεύτερον μέρος ἀναλαμβάνει τὰς κάτωθι ὑποχρεώσεις:

1ον: Οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὸ ἔδαφος ὅπερ δὲν θὰ καταληφθῇ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἔχει νὰ ὑποστῇ τι λόγῳ τῶν αἰσθημάτων του.

2ον: Τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ αἱ ἐκκλησίαι θὰ λειτουργήσουσιν ἐλευθέρως.

3ον: Οὐδεμίᾳ προέλασις θὰ γίνῃ πέραν τῆς γραμμῆς τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου καὶ ἣτις ἀρχίζει ἀπὸ τὸ χωρίον Σλιμέρικα ἐπὶ τοῦ Γράμμου, ἀκολουθεῖ τὴν γραμμὴν διαχωρισμοῦ τῶν ὑδάτων Ντεβόλι (Ἄνω) καὶ Ἀλιάκμονος (Βιστίτσα) — Ἄνω καὶ διερχομένη δυτικῶς τοῦ χωρίου Καπέσιτσα διευθύνεται πρὸς Β. διερχομένη δυτικῶς τοῦ χωρίου Βερνίκ. Ἐκ τοῦ σημείου τούτου διευθύνεται πρὸς Δ., διέρχεται διὰ τῶν κορυφῶν 858, 1309 καὶ 1090, ἐκεῖθεν κατευθύνεται δεξιὰ πρὸς Β. ἀκολουθεῖ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Μελίτσα καὶ καταλήγει εἰς τὴν λίμνην τῆς Πρέσπας. Αἱ προκεχωρημέναι γραμμαὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐπὶ τῆς ὡς ἀνωτέρω καθοριζομένης γραμμῆς.

Οἱ Ἀλβανοὶ χωροφύλακες οἱ ὁποῖοι τυχὸν εὕρισκονται ἐκεῖθεν τῆς γραμμῆς ταύτης πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους δέον ν' ἀποσυρθῶσι ἐντὸς προθεσμίας τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς σήμερον.

Τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη ὑπόσχονται ὁμοίως ὅτι θὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὴν ἀπόφασιν τῆς Διασκέψεως ἣτις θὰ καθορίσῃ ὀριστικῶς τὴν γραμμὴν τῶν συνόρων.

Τὸ παρὸν ὑπογράφεται εἰς διπλοῦν καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων μερῶν καὶ ὑπὸ τῶν παρισταμένων κατὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δυρραχίου ὅστις ἐπεδείξατο θαυμάσιον ζῆ-

λον διὰ τὴν συμφιλίωσιν καὶ καλὴν συνεννόησιν τῶν δύο ἀδελφῶν λαῶν καὶ τοῦ κ. Ριζᾶ Μπέη Χ. Χουρσίτ ὅστις ἐγκαρδίως ἐργάζεται διὰ τὴν σύσφυξιν τῶν ἐλληνοαλβανικῶν σχέσεων.

Τὰ συμβαλλόμενα μέρη

Ἡλιάσκος
Τρικούπης

(Αἱ Α.Α.Ε.Ε. οἱ ἄλβανοὶ)
Ἐσρὲς Φράσαρη
Γ. Ράτζι
Π. Τσάλης

Οἱ παρευρεθέντες
Δυρραχίου Ἰάκωβος
Ριζᾶ Χουρσίτ.

Ε) ΠΡΟΚΥΠΤΟΝΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΙ ΕΝ ΕΞΕΛΙΞΕΙ

Δυνάμει τῶν εἰς τὸ βιβλίον ἀναφερομένων συνθηκῶν ΛΟΝΔΙΝΟΥ — ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ — ΚΕΡΚΥΡΑΣ κ.λ.π. ἐξάγονται τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

α) Ἐζητήθη τόσον ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅσον καὶ ἐκ μέρους τῶν Βορειοηπειρωτῶν ἢ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως (ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ), πλὴν ὅμως ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῆς Προσθευτικῆς Δασκίσεως τοῦ Λονδίνου καὶ οὕτω ἐδημιουργήθη τὸ θέμα:

«Ἑλληνικὴ μειονότης ἐν Ἀλβανίᾳ».

β) Βάσει τῆς ἀνωτέρω Διεθνoῦς Προσθευτικῆς πράξεως τῶν ἕξ (6) τότε Μεγάλων Δυνάμεων (Ρωσίας - Γερμανίας - Αὐστροουγγαρίας - Ἰταλίας - Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας), ὁ ἐν Βορείῳ Ἠπείρῳ Ἑλληνισμὸς ἐπεδικάσθη εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἄνευ ἰδικῆς του βουλήσεως, ἀλλὰ ἐξ ἀναγκαστικῆς μεταγωγῆς αὐτοῦ, ὡς «μειονότητος» πλέον, εἰς τὸ ὅλον πλέγμα τοῦ νεοουσιαίου τότε Κράτους τῆς Ἀλβανίας, ὅπου καὶ διαβιοῖ μέχρι σήμερον.

γ) Ἡ ἀντίθετος ἀλλ' ὁμόφωνος θέλησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Βορείου Ἠπείρου ἐξεδηλώθη τὴν 17-2-1914 διὰ τῆς Ἀυτονόμου Πολιτείας τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῆς ὁποίας καρπὸς Διεθνoῦς σημασίας εἶναι τὸ ὑπογραφὲν εἰς Κέρκυραν τὴν 15ην Μαΐου 1914 ὁμώνυμον Πρωτόκολλον.

Οὕτω, δημιουργηθέντος τοῦ «μειονοτικoῦ» Ἑλληνικοῦ ζητήματος εἰς τὴν Ἀλβανίαν προέκυψεν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσισίας τοῦ ὁμαίμονος πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς, Β. Ἠπείρου καὶ ἡ ὑπαγωγὴ αὐτοῦ εἰς τὰς ἰσχυoύσας τότε καὶ τῶρα διατάξεις τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, περὶ «μειονοτήτων».

I. Πρὸς τοῦτο ἀναφέρονται αἱ μετὰ τοῦ Αου παγκοσμίου πολέμου διατάξεις περὶ προστασίας τῶν «μειονοτήτων» αἵτινες συμπεριελήφθησαν εἰς τὰς κατωτέρω ἀναφερομένας συνθήκας εἰρήνης. Ἦτοι:

α) 1. Ἀγίου Γερμανοῦ, 2. Νεϊγύ, 3. Τριανόν, 4. Σεβρῶν, 5. Λωζάνης.

β) Αἱ Εἰδικαὶ Συνθήκαι, προῖόν καὶ ἐπιταγὴν τῶν ἀναφερομένων συνθηκῶν εἰρήνης, πρὸς προστασίαν τῶν «μειονοτήτων», μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων μερῶν.

γ) Βάσει τῶν δηλώσεων πρὸς τὴν Κ.Τ.Ε. ἐκ μέρους νεοσυνιστωμένων Κρατῶν, πὺ δὲν εἶχαν ὑπογράψει τὰς συνθήκας εἰρήνης, «περὶ ὑποχρεώσεων τῶν πρὸς προστασίαν τῶν εἰς αὐτὰ μειονοτήτων» ἔξ οὔ:

Ἡ ἀπὸ 2ας Ὀκτωβρίου 1921 δήλωσις τῆς Ἀλβανίας.

δ) Εἰς τὰς διμερεῖς μεταξὺ τῶν ἐνδιαφερομένων Κρατῶν συνθήκας, μέσα εἰς τὰ καθοριστικὰ πλαίσια τῆς Κ.Τ.Ε., τῶν συνθηκῶν εἰρήνης ἢ ἐκτὸς αὐτῶν.

Εἰς ταύτας περιλαμβάνεται ἡ Διακήρυξις τῆς Ἀλβανίας περὶ προστασίας τῶν δικαιωμάτων Ἰθαγενείας, Γλώσσης, Θρησκείας καὶ Ἐθῶν Ἰδρυμάτων, Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων (ἄρθρα 3, 4, 5, 6 ἀντιστοίχως).

ε) Συμφωνία Καπεσίτης - Διμερῆς (ἄρθρα 1 καὶ 2).

II) Αἱ μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον ἐπικρατήσασαι Συνθήκαι περὶ «μειονοτήτων».

α) Καὶ ἀρχὰς καὶ ὑπὸ τὸ ἐπικρατήσαν τότε κλίμα, ἐδημιουργήθη ἔκλειψις τοῦ παλαιοῦ καθεστώτος περὶ «μειονοτήτων», διότι ἐθεωρήθη ὅτι τὸ ὅλον θέμα εἶχεν διευθετηθῆ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ο.Η.Ε. ἀποδοχῆς τῆς ἀρχῆς «Περὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου», ἡ δὲ ρῆσις τοῦ Φραγκλίνου Ροῦσβελτ: «Ἄν εἶναι σεβαστὰ τὰ ἀτομικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἀνάγκη διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τῶν «μειονοτήτων»» ἐφάνερονε τὸ πνεῦμα πὺ ἐπεκράτει μετὰ τὸν Βον παγκόσμιον πόλεμον.

Ἐκ τῶν πραγμάτων ὅμως ἄλλα προέκυψαν καὶ οὔτω:

β) Τὴν 9ην Δεκεμβρίου 1948 ὑπὸ τοῦ Ο.Η.Ε. ἐγένετο ὑπὸ τύπον Διεθνούς Συμβάσεως, «Σύμβασις ἀπαγορεύσεως καὶ τιμωρίας τοῦ ἐγκλήματος τῆς γενοκτονίας».

Δι' αὐτῆς καθιεροῦντο τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ γενοκτονία εἶναι ἐγκλήμα κατὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον.

2) Ἡ ὑπόστασις τοῦ ἐγκλήματος τούτου στοιχειοθετεῖται κατὰ τρόπον προστατεύοντα τὰ μέλη Ἐθνικῆς, εἴτε Ὑπηκοότητος, εἴτε κλασικῆς μορφῆς, φυλετικῆς ἢ Θρησκοκεντρικῆς ομάδος, ἀπὸ φυσικὴν ἐξόντωσιν οἰουδήποτε χαρακτηῆρος.

3) Ἡ προσασία ἐπαφίεται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν συμβαλλομένων μερῶν ὅπως λάβουν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα προκειμένου νὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ διατάξεις τῆς συμβάσεως, ἐπὶ πλέον δὲ τὴν δυνατότητα τοῦ οἰουδήποτε μέλους νὰ ἐπικαλεσθῇ σχετικῶς τὴν ἐνδεδειγμένην δρᾶσιν τῶν ὀργάνων τοῦ Ο.Η.Ε. (ἄρθρα 5, 6 καὶ 8).

γ) Ἐπίσης ἐνδεικτικὴ εἶναι καὶ ἡ ἀπὸ 14-12-1960 Σύμβασις τῆς UNESCO κατὰ τῆς διακρίσεως εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν, διὰ τῆς ὁποίας καθορίζονται τὰ κατωτέρω:

1) Δὲν πρέπει νὰ ὑφίσταται διάκρισις εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν.

2) Ἀπαγορεύεται ἡ διάκρισις μεταξὺ ἀτόμων ἢ ομάδων καὶ ἐπιτρέπεται ἡ ὑπαρξίς χωριστῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων ἢ Ἰδρυμάτων σύμφωνα μὲ τὰς ἐπιθυμίας τῶν γονέων διὰ θρησκευτικὸς ἢ γλωσσικὸς λόγους, ἀλλὰ τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἐπικυριάρχου Κράτους.

δ) Τέλος ἀναφέρεται ἡ ἀπὸ 7-4-1950 ἐκδοθεῖσα μελέτη ὑπὸ τῆς γραμματείας τοῦ Ο.Η.Ε. «Περὶ τῆς ἰσχύος τῶν ὑπὸ τὸ Κράτος τῆς Κ.Τ.Ε. ἀναληφθεισῶν περὶ μειονοτήτων δεσμεύσεων εὐρισκομένων ἐν ἀναστολῇ καὶ μὴ ληξασῶν», τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν ἢ τρίτων δυναμένων νὰ προσφύγουν εἰς τὸν Ο.Η.Ε. διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, ἣτις καὶ ἰσχύει Διεθνῶς.

Μὲ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις καὶ ὑπὸ τὸ πρῶτον διεθνῶν συγκυριῶν, τὸ παρὸν βιβλίον φέρεται εἰς κυκλοφορίαν, ὡς συμβολὴ εἰς τὴν ὅλην Βορειοηπειρωτικὴν ὑπόθεσιν.

Καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπαφιέμεθα εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀναγνωστῶν.

Ῥοαύτως ἀναμένομεν καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς συνεχιστῶν τῆς διπλωματικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, εἰς τὰ Ἐθνικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα διατελοῦν πάντοτε ὑπὸ τὴν ἀδέκαστον κρίσιν τῆς Ἱστορίας.

ΞΕΝΟΦΩΝ Γ. ΚΟΝΤΟΥΡΗΣ

Πρόεδρος

Ἰδρύματος Βορειοηπειρωτικῶν Ἐρευνῶν

Ἰωάννινα, 17 Φεβρουαρίου 1981

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀντιλαμβανόμενοι τὴν σημασίαν τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἐννοιῶν καὶ προχωροῦντες εἰς αὐτόν, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι «Μειονότης», κατ' ἀρχήν, εἶναι μία ἀρκούντως μεγάλη ὁμὰς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν ἓνα ἢ περισσότερα κοινὰ σημεῖα, τὰ ὅποια τοὺς χαρακτηρίζουν καὶ τοὺς ἀντιθέτουν, εἰς τὸ σύνολον, ὡς διαφορετικὸν σῶμα, πρὸς τὸν λαὸν τοῦ κράτους, ὅπου διαβιοῦν. Ἡ μειονότης, ἡ ὁποία ἔχει συναίσθησιν τῆς ὑπάρξεώς της, συμφώνως πρὸς τὸν ἀνωτέρω ὀρισμὸν, εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη ἀπλῶς ἀντίληψιν τῆς διαφορᾶς της ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον κοινωνικὸν σῶμα (δηλαδή τὸ Κράτος), ἢ νὰ ἔχη «ἐθνικὴν συνείδησιν». Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πρόκειται διὰ τὴν λεγόμενὴν «Ἐθνικὴν Μειονότητα». Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἀποτελεῖ τὸ ἀποκλειστικὸν κριτήριον διὰ τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐννοίας τῆς «ἐθνικῆς μειονότητος» ἐπειδὴ ἀποτελεῖ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰν μεταξὺ τῆς «ἀπλῆς» καὶ τῆς «ἐθνικῆς μειονότητος».

Συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω, ἡ «ἐθνικὴ μειονότης» εἶναι δυνατόν νὰ ὀφείλῃ τὴν ὑπαρξίν της εἴτε εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ προὑπάρχοντος, εἰς μίαν χώραν, πληθυσμοῦ, ὑπὸ ἄλλου ὁ ὁποῖος ἐπέδραμε, εἴτε εἰς τὴν δημιουργίαν, διὰ Συνθηκῶν ἢ Πρωτοκόλλων, κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεδικάσθη ἡ κατοικουμένη (ὑπὸ τῆς μειονότητος) περιοχὴ, ὅπως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συμβαίνει μὲ τὴν «Ἐθνικὴν Ἑλληνικὴν Μειονότητα» εἰς τὴν Ἀλβανίαν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ θὰ ἀσχοληθῶμεν. Καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις πρόκειται περὶ ἀναγκαστικῆς μεταγωγῆς τῆς μειονότητος εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον διαβιοῖ, ὄχι βεβαίως ἄνευ συνεπειῶν. Καὶ μία τοιαύτη συνέπεια καὶ μάλιστα βαρυτάτη, διὰ τὴν «ἐθνικὴν ἑλληνικὴν μειονότητα», ἡ ὁποία διαβιοῖ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ὑπῆρξεν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, τὸ ζήτημα τῆς λειτουργίας τῶν Σχολείων της.

Τὸ καθεστῶς, ὅμως τῶν Ἑλληνικῶν λεγομένων «Μειονοτικῶν» Σχολείων εἰς τὴν Ἀλβανίαν διήπετο ὑπὸ τῆς γενομένης Δηλώσεως τῆς Ἀλβανίας, τὴν 2αν Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1921, ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Ἡ Ἀλβανικὴ αὐτὴ δήλωσις εἶχεν ὄλως ἰδιαιτέραν σημασίαν, καθ' ὅσον ἀπετέλεσε προϋπόθεσιν διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ὡς μέλους, τοῦ μόλις πρὸ ὀλίγου συσταθέντος Ἀλβανικοῦ Κράτους. Διὰ τῆς δηλώσεως αὐτῆς τῆς Γενεύης καθιεροῦτο γλωσσικὴ, ἐκπαιδευτικὴ, θρησκευτικὴ καὶ κοινοτικὴ ἐλευθερία διὰ τὴν «Ἐθνικὴν Ἑλληνικὴν Μειονότητα» εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου, ἡ Ἀλβανία καταφύρως παρεβίασε καὶ κατεπάτησεν τὰς διεθνεῖς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας

ἀνέλαβεν ἀπέναντι τῆς ΚΤΕ. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ λειτουργία τῶν Σχολείων τῶν Ἑλληνογλώσσων περιφερειῶν τοῦ Νομοῦ Ἀργυροκάστρου ὑφίστατο, κατ' ἔτος, τόσους περιορισμούς καὶ παρενεβάλλοντο καθημερινῶς τόσα ἐμπόδια διὰ τὴν κανονικὴν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν των, ὥστε πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκάστου σχολικοῦ ἔτους, ἡ ἀναγνώρισις τῶν διδασκάλων καὶ ἡ κανονικὴ λειτουργία τῶν Ἑλληνικῶν «Μειονοτικῶν» Σχολείων ἐπετυγχάνετο μόνον κατόπιν ἐνεργῶν ἐπεμβάσεων τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Τίρανα καὶ τῆς ἀγωνιώδους προσπάθειας τῶν Κοινοτήτων.

Ἄλλοτε, ὠρισμένοι διδάσκαλοι ἐθεωροῦντο ἀνεπιθύμητοι, ἂν καὶ ἦσαν Ἀλβανοὶ ὑπήκοοι καταγόμενοι ἐκ περιφερειῶν τῆς Ἀλβανικῆς ἐπικρατείας καὶ δὲν ἀνεγνώριζοντο. Ἄλλοτε, ἡ ἀλβανικὴ κυβέρνησις εἶχε τὴν ἀπαίτησιν νὰ γνωρίζουν οἱ διδάσκαλοι — αὐστηρῶς ἐξεταζόμενοι — πολὺ καλῶς τὴν ἀλβανικὴν, μολονότι ὑπῆρχον διωρισμένοι εἰς τὰ Κοινοτικὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα εἰδικοί κυβερνητικοὶ ἀλβανοδιδάσκαλοι, διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀλβανικῆς γλώσσης. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἔφερε μεγάλην ἀναστάτῳσιν μεταξὺ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἄτομα ὠρίμου ἡλικίας, ἀδυνατοῦντα νὰ ἐκμάθουν τὴν ἀλβανικὴν εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὰ νὰ ὑποστοῦν τὴν θεσπισθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν αὐστηρὰν ἐξέτασιν. Ἡ ἀπαίτησις αὕτη, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη τὸ ἔτος 1929, ἐματαίωσε ἀποφασιστικῶς τὴν ἀναγνώρισιν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ Ἑλληνοδιδασκάλων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν, ὁ ρόλος τῶν ἀλβανοδιδασκάλων, οἱ ὁποῖοι διωρίζοντο ὑπὸ τῆς ἀλβανικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ ἠμείβοντο ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, συνίστατο εἰς τὸν πιεστικὸν ἔλεγχον τῆς λειτουργίας τῶν Σχολείων καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν διαρκοῦς αὐξήσεως τῶν ὠρῶν τῶν ἀλβανικῶν μαθημάτων, εἰς βάρος τῶν Ἑλληνικῶν. Τοιοῦτοτρόπως, τὰ Ἑλληνικὰ μαθήματα εἰς πολλὰ σχολεῖα κατέληξαν νὰ διδάσκωνται, ὡς μάθημα (ξένης) γλώσσης. Ἡ προσπάθεια ἐξαλβανισμοῦ ἠσκεῖτο πλέον φανερῶς, ἀφοῦ οἱ κοινοτικοὶ Ἑλληνοδιδάσκαλοι ἠπειλοῦντο καὶ κατεπιέζοντο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ δυνάμεθα νὰ τοὺς ἀποκαλέσωμεν ἐθνομάρτυρας. Δὲν ὑπῆρχον μέτρα τρομοκρατίας καὶ ἐξαναγκασμοῦ, ἐκ τῆς μακρᾶς τουρκικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἐμφύτου πονηρίας τῶν Ἀλβανῶν, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον ἐφαρμοσθῆ διὰ νὰ ἐμπνεύσουν ἀκριβῶς τρομοκρατίαν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων. Κατὰ τὸ θέρος, κυρίως, διενεργοῦντο αὐθαίρετοι συλλήψεις καὶ φυλακίσεις διακεκριμένων ὁμογενῶν τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖοι ἢ παρεπέμποντο εἰς πολιτικὰ δικαστήρια μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν μεγαλοσχημῶν καὶ ἐντελῶς ἀβασίμων κατηγοριῶν, ἢ ἐξετοπίζοντο εἰς τὰ βόρεια διαμερίσματα τῆς Ἀλβανίας. Τὰ μέτρα αὐτά, ἔχοντα προληπτικὴν μορφήν, ἀπέβλεπον εἰς τὴν τρομοκράτησιν τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὴν ἐξασθένησιν τῆς πρωτοβουλίας ἐντόνων ἐνεργειῶν διὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν σχο-

λείων. Μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ἀπελύοντο οἱ συλλαμβανόμενοι ἀπὸ τὰς φυλακάς, ἀφοῦ εἶχε πλέον ἐπιτευχθῆ ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῶν Ἀλβανῶν.

Τόσον λοιπὸν δύσκολος ἐνεφανίζετο ἡ σχολικὴ κατάστασις εἰς τὴν «Ἐθνικὴν Ἑλληνικὴν Μειονότητα», τοῦ Νομοῦ Ἀργυροκάστρου, κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἔτους 1933, ὥστε νὰ ἀναγκασθῆ ὀριστικῶς πλέον νὰ ἀντιδράσῃ. Τοιοῦτοτρόπως, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1933, οἱ Πρόεδροι μετὰ τῶν Συμβούλων (Μουχταροδημογεροντία) τῶν Κοινοτήτων, ἀπηυθύνοντο διὰ σχετικῶν ἀναφορῶν των, συντεταγμένων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἀλβανικὴν γλῶσσαν, πρὸς τὸν βασιλέα τῆς χώρας Ἀχμέτ Ζώγου καὶ τὴν Κυβέρνησίν του, ζητοῦντες νὰ διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ μητρικὴ των γλῶσσα εἰς τὰ Σχολεῖα των, βάσει τῆς Δηλώσεως τῆς Ἀλβανίας εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν. Ἀντὶ ὅμως ἄλλης ἀπαντήσεως, αἱ Ἀλβανικαὶ ἀρχαὶ Ἀργυροκάστρου προβαίνουν εἰς συλλήψεις, φυλακίσεις καὶ ἐκτοπισμὸν ὀρισμένων προέδρων Κοινοτήτων, οἱ ὅποιοι ὑπέγραψαν τὰς ἀναφοράς, ὅπως τοῦ Προέδρου Δερβητσάνης, Δημητρίου Νικολάου Σταμούλη, τοῦ Προέδρου Σωτήρας Γεωργίου Σπυρίδωνος Βούρτζη, τοῦ Προέδρου τῆς Ἄνω Ἐπισκοπῆς Ἀθανασίου Μάντη καὶ ἄλλων. Ἀλλὰ οἱ Ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ παραμένουν ἀπτόητοι καὶ σταθεροὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις των καὶ ἡ ἀντίδρασις των καθημερινῶς ὀγκοῦται ἀκόμη περισσότερον. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1934, μὲ πᾶσαν μυστικότητα, προφύλαξιν καὶ ἐχεμύθειαν, περιφέρονται καὶ ὑπογράφονται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν Ἐπαρχιῶν Ἄνω καὶ Κάτω Δροπόλεως, Πωγωνίου, Δελβίνου, Ἀγίων Σαράντα, Βούρκου καὶ Χειμάρρας, ὁμοίομορφα ἀντίγραφα ἀναφορῶν, τὰ ὅποια εἶχον συνταχθεῖ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἀπευθυνόμενα πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, εἰς τὴν Γενεύην, καὶ περιέχοντα διαμαρτυρίας διὰ τὴν παραβίασιν τῶν σχολικῶν δικαιωμάτων, ἐκ μέρους τῆς Ἀλβανικῆς κυβερνήσεως. Πλέον αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1934—1935 οἱ Ἕλληνες ἀναλαμβάνουν νέον ἀγῶνα, μέχρις ὅτου ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν θὰ ἐπελεμβάνετο τῆς ἐξετάσεως τῆς προσφυγῆς των. Ἀπὸ τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1934 ἤρχισε σταδιακῶς ἀπεργιακὸς σχολικὸς ἀγῶν, εἰς τρόπον ὥστε, μέχρι καὶ τῆς 25ης τοῦ ἰδίου μηνός, νὰ ἔχουν ἀπεργήσῃ ὅλα γενικῶς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα τῆς περιοχῆς καὶ νὰ μὴν ἔχει προσέλθει οὔτε εἰς μαθητῆς δι' ἐγγραφήν. Ἡ σχολικὴ αὐτὴ ἀπεργία ἐστέφετο ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῆς Ἀλβανικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν Ἀρχῶν Ἀργυροκάστρου καὶ Λιμποχόβου, αἱ ὅποια ὑπέστησαν αἰφνιδιασμὸν ἐκ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς μὴ ἀναμενομένης σχολικῆς ἀπεργίας. Εἰς ἀντιπερισπασμὸν, ἡ Κυβέρνησις τῶν Τιράνων ἐξαπέλυσε νέον ἄγριον κῦμα τρομοκρατίας μὲ ἀθρόας συλλήψεις, φυλακίσεις καὶ ἐκτοπισμὸν μεγάλου ἀριθμοῦ Ἑλληνοδιδασκάλων Προέδρων Κοινοτήτων καὶ ἐγκρίτων ὁμογενῶν.

Τὸ Δημόσιον Διεθνὲς Διαιτητικὸν Δικαστήριον τῆς Χάγης, εἰς τὸ ὁποῖ-

ον εἶχε παραπεμφθεῖ ἡ διαφορὰ τῆς «Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Μειονότητος» καὶ τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, ἐν τῷ μεταξύ, ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀριθμὸν Γενικοῦ Πινακίου 62, Σειρὰ Α/Β — Τεῦχος Ἀριθ. 64 χρονολογίας 6ης Ἀπριλίου 1935 Γνωμοδότησίν του, διὰ τῆς ὁποίας ἐδικαιώθη εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἡ προσφυγῆ τῶν Ἑλληνικῶν πληθυσμῶν τῆς «Μειονότητος», ἀφοῦ ἐπανε- λειτούργησαν ὁμαλῶς ὅλα γενικῶς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα αὐτῆς.

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν διεδραματίζοντο τὰ ἀνωτέρω ἐξιστορού- μενα γεγονότα, Πρεσβευτῆς μὲν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Τίρανα ἦτο ὁ Κίμων Διαμαντόπουλος, τὸ δὲ προσωπικὸν τοῦ Ὑποπροξενείου τῆς χώρας μας εἰς τὸ Ἀργυροκάστρον ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν Ὑποπρόξενον Ἀριστομένην Σπυρίδωνος Μηλιαρέσην, ἐκ Ποργιαράδων Κεφαλληνίας, τὸν Γραμματέα Γεώρ- γιον Χαραλάμπους Παπαδόπουλον, ἐκ Δερβητσάνης Ἀργυροκάστρου καὶ τὸν κλητῆρα Νικόλαον Φέρρον, ἐκ Χασκόβου Ἀργυροκάστρου.

Τέλος πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι οἱ παρατηρήσεις τῆς Ἀλβανικῆς Κυβε- ρνήσεως, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὴν, ἀπὸ 23ης Ἰουλίου 1934, ἐπιστολὴν τοῦ Ἀλ- βανοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Κοι- νωνίας τῶν Ἐθνῶν, ἀπεσκοποῦν ἐκ τῶν προτέρων, νὰ παραπλανήσουν καὶ μάλιστα, εἰς αὐτὰς κυριαρχεῖ ὁ δόλος. Κατασκευὴ καὶ μέγα ψεῦδος ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦτο πράγματι ἡ ἔγγραφος δήλωσις τῆς Ἀλβανίας ὅτι ὁ πληθυ- σμὸς τῆς «Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Μειονότητος» εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν ἀνήρχε- το μόνον εἰς 18.000, ἐνῶ αὐτὸς βάσει τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν τῆς ἰδίας τῆς Ἀλβανικῆς Κυβερνήσεως, ἀνήρχετο κατὰ τὸ ἔτος 1928 εἰς 40.000 πε- ρίπου.

Ἐπομένως, ἐγένετο καὶ τότε — ὅπως γίνεται ἀκριβῶς καὶ σήμερα ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῶν Τιράνων — προσπάθεια συσκοτίσεως τῆς ἀληθείας καὶ δη- μιουργίας δυσμενῶν, διὰ τὴν «Ἑλληνικὴν Μειονότητα» ἐντυπώσεων εἰς τὰ μέλη τῆς Διεθνοῦς Ἀμφικτυονίας εἰς τὴν Γενεῦν καὶ ἐκαλλιεργήθησαν ὠρι- σμένα κριτήρια, τὰ ὁποῖα ὅμως, φυσικὸν ἦτο κάποτε, ὑπὸ τὴν ἀποδεικτικὴν πίεσιν τῶν πραγμάτων, νὰ λειτουργήσουν ἀλλὰ μὲ καταλυτικὸν τρόπον καὶ δυσμενῶς διὰ τὸν Ἀλβανὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Τζαφέρι καὶ τὴν Κυβέρνησίν του.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

**ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΟΣ
1921 — 1940**

